11-BELGIQUE
PB
1000 BRUSSEL 1
1/1336

FOTO: © JAN KEMPENAERS, BIBLIOTHEEK VTI

67

MAART - APRIL 2004

Courant

IN DIT NUMMER:

BIBLIOTHEEK VTI
COMFORT EN COMPETENTIE
MASTERCLASS KUNSTKRITIEK

Informatieblad van het VLAAMS [illegible] VZW

tweemaandelijks, verschijnt niet in juli-augustus. Afgiftekantoor 1000 Brussel 1
V.U. Michel Uytterhoeven, Sainctelettesquare 19, 1000 Brussel

THEATER DER VERSCHEIDENHEDEN 3

BEVLOGEN
COMFORT EN COMPETENTIE 6

BIBLIOTHEEK 10

AANWINSTEN
REPERTOIRE 11

BIBLIOTHEEK
PLATTEGROND 12

VERSLAG
SALON INTERNATIONALE WERKING 26 JANUARI 2004 14

HET VTi OP HET GROOT BESCHRIJF
BART MOEYAERT EN INNE GORIS OVER DRIE ZUSTERS 17

DE SPREIDING VAN PODIUMVOORSTELLINGEN 18

HELPDESK KUNSTEN EN KUNSTENLOKET 19

PLATFORM PODIUMKUNSTEN 20

CRISIS IN DE KUNSTKRITIEK
MASTERCLASS 15-22 MEI 2004 21

BERICHTEN 21

NOMINATIES 1000WATT 2003 22

COLOFON 23

Toespraak voor de hoorzitting van de Commissie Cultuur van het Vlaams Parlement over het Kunstendecreet op 5 februari 2004 (de eerste van twee hoorzittingen, met de Raad van Cultuur en de steunpunten).

Mijnheer de voorzitter, geachte dames en heren,

Namens alle kunstensteunpunten wens ik u te danken dat we hier vandaag het woord mogen nemen over een decreet dat de komende jaren het culturele landschap in Vlaanderen zal gaan vormgeven en dat we een lang leven toewensen. Zelden is de kunstensector zo dicht betrokken geweest bij een regelgeving die ons direct aanbelangt en dat is een exemplarisch proces geweest, waarvoor wij de minister, zijn kabinet, de administratie en u willen bedanken. De ambitie om diverse kunstgenres, verschillende werkvormen en een verscheidenheid aan artistieke output in één decreet samen te nemen, is, verrijkt door de permanente dialoog met de veldspelers, bijna tot een goed einde gebracht. Er ligt nu een coherent voorstel over het geheel van de kunsten, de lat ligt gelijk voor iedereen, er is oog voor relevante eigen-aardigheden van de diverse kunstvormen.

Ik citeer Kees Vuyk, directeur van het Theater Instituut Nederland: *Lange tijd bestond er in de leidende kringen van de samenleving, bij politici, bestuurders, kunstenaars en intellectuelen, een door velen gedeelde visie over de plek die kunst in de samenleving inneemt. Kunst werd beschouwd als avant-garde, laboratorium, plaats van onderzoek en experiment. Om die reden accepteerde men dat kunst elitair was, niet voor iedereen begrijpelijk en toegankelijk. Tegelijkertijd bestond er een breed gedeelde overtuiging dat dit elitaire gedoe van de kunst wel voor iedereen waardevol was. De verwachting was immers dat deze avant-garde – althans elementen ervan – ooit mainstream zou worden en dan vanzelf tot de ervaring van de massa zou doordringen. Het beeld van de kunst als avant-garde paste bij een visie op de samenleving als een systeem in progressie, op weg naar een toekomst, waarin het voor iedereen beter zal zijn. In dit beeld loopt de kunst weliswaar voorop maar niet uit de pas. Zij wijst de weg naar de toekomst. Dit beeld van de relatie van kunst en samenleving is de afgelopen decennia zowel op grond van feitelijke gebeurtenissen als op grond van nieuwe – postmoderne – theorieën afgebrokkeld. De afbraak van de eigen culturele tradities, de toename van de informatie over wat zich in andere delen van de wereld afspeelt, gekoppeld aan mede door die toegenomen informatie op gang gebrachte omvangrijke migratiebewegingen, maken het onmogelijk om nog over de maatschappij te denken in termen van een monocultuur. De huidige postmoderne netwerksamenleving is een rondtollend systeem, waarin geen helder onderscheid meer bestaat tussen progressief en conservatief, ideaal en traditie, elite en massa, of – belangrijk voor de kunst – tussen hoge en lage cultuur. Deze verandering van visie heeft verstrekkende gevolgen voor de positie in de samenleving van zowel de politiek en het beleid als de kunst. Beide zijn hun houvast kwijt. Zonder dit houvast is het moeilijk een koers uit te zetten. Waar gaat het naartoe? Gaat het eigenlijk wel ergens naartoe?* (uit: 'Na de omkering' *in TM*, juni 2003)

In het oog van de storm, op dit tollend keerpunt van de tijd een wetgevend kader tot stand willen brengen voor alle kunsten, het is dus geen sinecure. Temeer omdat kunst appèl doet op een aantal vandaag weinig populaire vaardigheden als traagheid, zin voor nuancering, omgaan met complexiteit en weet hebben van geschiedenis. Kunst speelt een prominente rol in de menselijke zoektocht naar zingeving, reikt de mens woorden en beelden aan om zichzelf en de wereld beter te begrijpen. Stelt vragen en weet niet altijd te antwoorden in handige oneliners. Tast grenzen af en gaat er soms over. Zoekt nieuwe vormen, formats, media om over deze ingewikkelde en globale samenleving te berichten.
Beregel dat maar eens.

Twee zeer positieve punten in dit kunstendecreet. Eerst de internationalisering. In de geest van dit decreet neemt Vlaanderen definitief afscheid van de eigen kerktoren. Wie wil, mag nog voor eigen volk eerst spelen, maar de Vlaamse kunst kiest voortaan van meet af aan voor het internationale perspectief en toont zich complexloos en zonder provinciale pudeur op de scène van de global village.

Het is van belang dat de Vlaamse overheid die brede internationale ambitie steunt en armen en benen geeft en hierdoor historisch aansluit bij vroegere tradities (de Hansa, het intellectuele netwerk van abdijen en kloosters, de polyfonisten, schilders, miniaturisten en drukkers), die vandaag nog altijd basiskapitaal en inspiratiebron van de Vlaamse kunst zijn. Vlaanderen opteert voor openheid, uitwisseling, leren omgaan met verschil en tegen de geslotenheid en de begrensdheid van het fort.

Ten tweede: het educatieve luik. Het is een goede zaak dat we – vrij snel – tot een decretale regeling konden komen voor het educatieve en sociaal-artistieke werk, dat de laatste tien jaar als een toolbox van bemiddeling en toeleiding naar de kunst aan de oppervlakte kwam. De kunsten hebben allemaal hun eigen taal en codes: woordenschat en spraakkunst, zegswijzen en spreekwoorden en beleefde omgangsvormen. Net als een vreemde taal vraagt dat oefening, intensieve training, gesprekspartners, tijd en inspanning. Niemand wordt met het volle begrip voor kunst geboren, zoals geen enkel mens in zijn kindertijd spontaan een tweede taal gaat spreken.

Maar er moet meer gebeuren dan nu en dat zal veel overleg vragen in de nabije toekomst en hopelijk al bij de vorming van een nieuwe regering. Als kunst een rol speelt in de zingeving en de mens instrumenten aanreikt om zichzelf en de wereld beter te begrijpen, dan moeten alvast drie beleidsdomeinen zich uitspreken om iets, wellicht méér dan nu, met de kunsten te gaan doen, nl. onderwijs, media en welzijn, niet toevallig ook Vlaamse bevoegdheden.

We hebben in het onderwijs veel kwaliteit en in wiskunde halen we zelfs de absolute wereldtop. In verband met de kunstzinnige vorming (in de breedste zin) lopen we in Vlaanderen hopeloos achterop. We moeten ons afvragen of we in de lesprogramma's

de deur naar kunst en culturele competentie voldoende zichtbaar openzetten als een mogelijkheid om grip te krijgen op deze waanzinnig snelle tijd. In een eerste fase zoeken we best relevante deskundigheid, die hier aanwezig is, maar ook over de landsgrenzen. Goed beseffend dat dit een werk van lange adem is.

In de media pleit ik voor een culturele paragraaf in de beheersovereenkomst met de openbare omroep. Het blijft verbazen dat de Vlaamse overheid met dit decreet miljoenen euro's in de kunsten gaat investeren, en dat de openbare omroep, evenzeer met de Vlaamse Gemeenschap als grootste aandeelhouder, dit artistieke aanbod negeert of wegmoffelt op onmogelijke zenduren. Waarom zijn er geen programma's (meer) rond boeken, architectuur, beeldende kunst, film, podiumkunsten? Mogen we een cultuureffectenrapport verwachten van hoe de kunsten op de buis komen in andere magazines, die meer op het grote publiek gericht zijn?

Welzijn ten slotte. In onze rastersteden is een nieuwe gemeenschapsvorming volop aan de orde. Vaak worden kunstenaars ingeschakeld om in buurt-, doelgroep- en erfgoedwerkingen of projecten rond mondelinge geschiedenis de 'vertaalslag' naar de bredere omgeving te maken, door middel van een toneelstuk, een concert, een wandelparcours, een video. In die zin heeft welzijn ook de opdracht om deze zeer laagdrempelige artistieke activiteiten mee te financieren.

Dames en heren, nog één woord over de podiumkunsten. Het gaat goed in onze theaters, onze gezelschappen zijn wereldwijd fel gevraagde en gewaardeerde gasten, het aanbod beantwoordt aan hoge kwaliteitsnormen. Op vraag van het beleid gaan we sleutelen aan een zachtere overgang van opleiding naar de eerste stappen in het beroepsleven en aan meer synergie binnen de podiumkunstensector.

Het afgelopen jaar hebben we in het Vlaams Theater Instituut aan een boek gewerkt, *PIGMENT*, waarin we de jongste generatie podiumkunstenaars proberen in kaart te brengen. Daarbij kwam één kernidee gaandeweg bovendrijven: "engagement". Het is terug, het gaat ergens naar toe, zachtjes aan is het begrip weer rond gaan zingen. Bevlogen begeeft de jongste generatie zich op straten en pleinen, in de jungle van de grootstad, in de puzzel van het lichaam, werkt met amateurs en gastronomie, in vervallen zwembaden, sprookjesbordelen en labyrinthen, meet zich met oude jongleurstechnieken en nieuwe media.

Maar misschien mogen we ook niet te veel verwachten van de kunst, zolang er nog zoveel economische en sociale ongelijkheid is. Zolang we die segregatie blijven tolereren, dreigt elke artistieke actie niet meer te zijn dan een druppel op een hete plaat. Ten slotte, zo wist de dichter al, is alles van waarde weerloos.

MICHEL UYTTERHOEVEN

COMFORT EN COMPETENTIE

Manu Claeys is essayist. In diverse tijdschriften en kranten publiceerde hij artikels over cultuurbeleid, populisme en politiek ecologisme. Hij is de auteur van *Het Vlaams Blok in elk van ons* (Van Halewyck, 2001) en 'De goede verstaander' in *Schandelijke boeken: 3 essays* (De Haan, 1993). Nu werkt hij aan een boek over de onderlinge verhouding van politieke ideologieën.

'Comfort en competentie' is de aanzet voor een vervolg op 'Pleidooi voor onveiligheid', Manu Claeys' essay in *PIGMENT. Tendensen in het Vlaamse podiumlandschap* (Ludion / VTi, 2003).

- Omdat de auteur zich voorneemt om deze Bevlogen verder uit te werken, zijn reacties meer dan welkom op info@vti.be.
- Meer lezen over *PIGMENT* kan op www.vti.be.
- Een synthese downloaden van 'Pleidooi voor onveiligheid' (Claeys' bijdrage aan het Colloquium P van VTi, Het Theaterfestival en deSingel) kan op www.vti.be/pdf/AscetischElitairPubl_Claeys.pdf.

De scherpste maar wellicht ook meest waarachtige uitspraak in het intussen alweer een aantal jaren aan de gang zijnde debat over cultuurparticipatie kwam uit de mond van Dominique Willaert. 'Stop met lullen en met de maatschappelijke noden te veresthetiseren,' klonk het eind november 2001 aan de Visserij in Gent. Anders: laat de kunstenaar zijn autonomie, in de plaats van hem te instrumentaliseren in de strijd tegen ongelijkheid en uitsluiting. Hij had natuurlijk gelijk, zoals ook zij die zich nu opwinden over de onvermijdelijk symbolische verenging van het integratiedebat tot het al dan niet dragen van een hoofddoek. Discriminatie of intolerantie culturaliseren is een steriele strategie, onderliggende mechanismen aan het oog onttrekken een misplaatste reflex. De sociaaleconomische basiscondities waarbinnen kunst en cultuur functioneren zijn nu eenmaal, welja, basiscondities. Zíj dienen geproblematiseerd, niet de dragers van kunst en hoofddoeken.

In een kranteninterview gaf Willaert tekst en uitleg bij zijn kreet: 'Waarom ligt de cultuursector onder vuur? Omdat er vanuit het beleid druk is ontstaan om de maatschappelijk kwetsbare bevolkingsgroepen mee in hun doen en laten te betrekken. Dat is vreemd omdat de structurele ongelijkheid ontstaat vanuit een economisch verhaal' (*De Morgen*, 8 juni 2002). De druk is begrijpelijk, maar net zoals de sociale sector en het onderwijs wordt de cultuursector al te gemakkelijk in de rol van heler geduwd en ook als dusdanig ter verantwoording geroepen. De drie 'zachte' velden moeten bij wijze van tegengewicht krachtig een preventieve koers eisen vanwege burgers en overheden ten aanzien van ongelijkheid, zoals dat bijvoorbeeld ook elementair is in onze omgang met het milieu. Curatieve culturati of corrigerende ecologisten vormen immers geen partij voor sociale en economische ontsporingen. Repressie vormt uiteraard nog minder een deel van de oplossing.

Enkele dagen eerder had Rudi Laermans de vinger op dezelfde wonde gelegd: 'Als de cultuursector beweert

het integratieprobleem te kunnen oplossen, dan speelt ze een ideologisch heel gevaarlijk spel. Het integratieprobleem is eerst en vooral een probleem van scholing, werkgelegenheid en huisvesting. Je moet er dus op hameren dat de overheid eerst daar iets aan doet in plaats van de weinige middelen die je zelf hebt om kunst te maken weg te gooien als druppels op een hete plaat' (*De Morgen*, 4 juni 2002).

Willaert en Laermans zijn geen wereldvreemde estheten die een elitaire cocon rond de kunsten bepleiten. De een staat ten volle in het experiment van de sociaal-artistieke projecten, de ander vestigt als socioloog al jaren de aandacht op maatschappelijke dynamieken binnen de (jeugd)cultuur en schreef een genuanceerd boek over waar het met het Vlaamse cultuurbeleid heen kan/moet. Beiden vinden het stimuleren van de cultuurparticipatie essentieel en willen daar ook pistes voor helpen aandragen. Precies daarom dichten ze de kunsten een eigen, onvervangbare dynamiek toe, zonder plaats voor ambities die niet kunnen worden waargemaakt.

In het voorjaar van 2001 nodigde Michel Uytterhoeven me uit om een lezing te geven over het culturele luik van het Antwerpse bestuursakkoord, met inbegrip van een persoonlijke kijk op de slagkracht van kunst tegenover onverdraagzaamheid. Ik suggereerde toen een onderscheid tussen kunst als bezweringsrite voor het individu en cultuur als feest voor de groep. Het was een voorzichtige, rudimentaire poging om de sociaal-maatschappelijke rol van kunst toch een plaats te geven binnen een breder niet-artistiek kader, met name dat van de cultuur in de brede zin, waar samenlevingsopbouw een wezenlijk deel van uitmaakt. In *Pigment* zoomde ik later in op het eerste element (kunst) en kwam als vanzelf uit bij een onvoorwaardelijke verdediging van de artistieke autonomie: kunstsubsidies dienen verleend op basis van kunsteigen criteria, andere zijn er niet. Dat was meteen het gemakkelijke deel van de denkoefening, want een grote meerderheid van wie zich inlaat met het debat over cultuurparticipatie voelt wel aan dat dit ook zo hoort.

Het tweede luik dient zich als veel complexer aan. Niet alleen omdat cultuur een breder begrip is dan kunst en er meer invalshoeken te bedenken zijn, maar ook omdat er inmiddels in de praktijk heel wat beweegt in de omgang met publieken én in de reflectie over wat cultuurparticipatie allemaal veronderstelt. Het debat over dat laatste is geëvolueerd in de richting van vele nuances, na en misschien wel als reactie op het shockeffect veroorzaakt door (sommigen zeggen) populistische, (anderen zeggen) provocerende uitspraken door politici over ascetische elites en sociale mixen. Minister van Cultuur Bert Anciaux gaf een maand voor zijn ontslagname zelf nog het volgende mee: 'Cultuurparticipatie is meer dan kunstparticipatie. (…) Cultuurparticipatie is ook meer dan publieksbereik' (*De Morgen*, 2 juni 2002); een dosis realisme.

Uit een te rechtlijnig, te ongeduldig maatschappelijk appèl aan de kunstenaar blijkt vaak niet alleen een artistieke onderwaardering, maar ook een sociale overschatting. Het is een belangrijke reden om in een nabije toekomst finaal toch ook dat tweede element – cultuur als feest, en hoe en wat – beter in kaart te brengen. Daarbij zullen we het moeten hebben over hefbomen en verschilmakers (in twee betekenissen), en ook hier zal enige bescheidenheid vanuit het culturele veld op zijn plaats zijn.

Of om het nog eens met de woorden van Rudi Laermans te zeggen, toen hij in een interview het brede begrip cultuur als identiteitsverschaffer omschreef: 'In de regel bevestigt de individuele onderwijscarrière de van huis uit meegekregen culturele bagage, en worden beide op hun beurt bekrachtigd door de selectieve omgang met massamediamieke boodschappen of de (niet)-deelname aan het gesubsidieerde cultuuraanbod. Dat resulteert in een nogal drastische culturele segregatie' (*Financieel-Economische Tijd*, 19 april 2003).' Met deze uitspraak bouwde hij verder op het materiaal dat de onderzoeksgroep rond Mark Elchardus verzamelde in *De symbolische samenleving: een exploratie van de nieuwe sociale en culturele ruimtes* (Lannoo, 2003). Daaruit bleek dat een wederzijds versterkend samenspel tussen thuis, school en de media resulteerde in een specifiek smaakpatroon inzake zendervoorkeur, krantenkeuze, uitgaansparcours en culturele participatie. Elchardus had het over de illusie van de vrije wil en over de 'zelfreligie'.

Die illusie en religie worden schromelijk misbruikt door cultuurpopulisten. Ze negeren de complexe inbedding van de persoonlijke smaak, de levensstijl en de vele keuzes die gemaakt worden. Ze minimaliseren de toeleiding en bemiddeling (het middenveld) en beklemtonen de liberale mythe van de autonome burger, wat leidt tot het cultiveren van de waardenvrije keuze en tot het hekelen van betutteling en bevoogding (we beslissen zelf wel wat we met ons geld doen).

Afkomst en opleiding drukten altijd al een enorme stempel op iemands interessen en competentie. In ons tijdsgewricht komen daar nog een toenemende individualisering (met negatieve én positieve aspecten) en een fragmentering van traditionele verbanden bij.

Bovendien is er het bredere bereik van commerciële massamedia, de dominantie van de populaire cultuur (film, popsongs, televisie-formats, …) tegenover klassieke kunsten, het groeiende aanbod binnen de vrijetijdssector (in een nieuwe consumptiecultuur) en een grotere hang naar het evenementiële. Dat alles binnen het kader van een steeds belangrijker wordende jeugdcultuur en een verlangen naar eeuwige vernieuwing.

Wat kan nu de rol zijn van het culturele veld in het tegengaan van de hieruit resulterende segregatie? Hoe kan de sector actief op zoek gaan naar manieren om die culturele 'predeterminatie' om te buigen waar aangewezen, en om mensen van uiteenlopende komaf en scholing opnieuw (nader) bij elkaar te brengen?
Zich afvragen in welke mate en op welke manier kunst aan emancipatie te linken valt en cultuur aan *educatie* lijkt me een eerste nuttige stap, of zoals dramaturge Ellen Walraven het in *NRC Handelsblad* (1 juli 2003) formuleerde: kunst schaaft, cultuur beschaaft. Me dunkt dat beide manieren van Bildung kunnen samenkomen en een eigen rol spelen in het verhogen en tegelijk 'verbeteren' van de *participatie*.

Minder academisch is het concrete onderscheid dat bij het verhogen en verbreden van de cultuurparticipatie moet worden gemaakt tussen het vergroten van het *comfort* en het stimuleren van de *competentie* (met opnieuw een derde poot aan de driepikkel: de *compensatie*). Comfort slaat op alles wat te maken heeft met onthaal, promotie, marketing en communicatie; met een goed draaiend foyer dus, soepele openingsuren en scherpe toegangsprijzen, maar ook met open repetities, het op locatie spelen, het voorzien van babysits, van transport, enzovoort. Het is het voeren van een materieel voorwaardenscheppend beleid dat fysieke en financiële drempels verlaagt. Belangrijk is het zeer zeker, maar verwacht er niet te veel van.

De culturele competentie verhogen is essentiëler. Hier gaat het om het begrijpen van codes en het ontwikkelen van een bereidheid om mee te gaan in het aangebodene. Dat is een werk van lange adem (en voor de lange termijn), waarbij immateriële condities vervuld worden om culturele en psychologische drempels weg te nemen. Publieksverdieping primeert hier op publieksverbreding.

Terugkoppelend naar de hoger beschreven 'vrije' wil en het ontwikkelen van een smaakpatroon – wat Marc Hooghe de culturele habitus noemt – vallen er drie participatie-elementen te onderscheiden: het mee mogen, het mee willen en het mee kunnen. Op het snijpunt van de eerste twee situeert zich wellicht het comfort, op het snijpunt van de laatste twee de competentie. Te onthouden valt alvast dat het mee willen het minst eenduidig van de drie is.

Het comfort vergroten is relatief simpel – gemakshalve wordt daar ook vaak op aangedrongen van overheidswege. De culturele competentie stimuleren is andere koek. Dan hebben we het over onderwijs, onderwijs en onderwijs, in vele vormen en op veel plaatsen. Er is de school, maar ook de jeugdwerking, de volkshogeschool, het sociaal-culturele circuit, het verenigingsleven, en uiteindelijk ook de educatieve diensten en de publiekswerking van musea, bibliotheken en andere culturele instellingen. Een efficiënt cultureel integratiebeleid begint daar, zeker in onze kennismaatschappij die draait op onderwijskapitaal.

Van toenemend belang binnen dit bevorderen van de culturele competentie is de herwaardering van de amateursfeer. Naast het liefhebberend beoefenen van een kunstvorm is er de interessante en uitdagende piste van de sociaal-artistieke projecten (en het parcours dat intussen sinds een tiental jaar is afgelegd). Hier wordt voorbij de klassieke educatie of het vertrouwde welzijnswerk gegaan, met hun inherente morele schema's en het opleggen van een bepaalde smaak. De projecten vinden veelal plaats buiten de klassieke structuren, in een relatief machtsvrije context waar van onderuit wordt gewerkt. Niet alleen de kansarmen maar ook de maatschappelijk minder kwetsbaren krijgen hierin hun plek, want het inzicht groeide dat segregatie in twee richtingen werkt. In het cultuurparticipatiedebat moeten we ons ook afvragen hoe de hooggeschoolde tweeverdieners in het maatschappelijke en culturele leven staan. Ook in de residentiële buitengebieden bestaan vormen van culturele uitsluiting, eenzaamheid en verbittering. Ze vormen op hun manier 'probleemwijken' die een activering middels sociaal-artistieke ingrepen kunnen gebruiken. 'De onstilbare honger van welgestelden heet: verveling,' vertelde René Gude, directeur van de Internationale School voor Wijsbegeerte in Leusden (NL), in de *Standaard der Letteren* (26 december 2002). 'Waar arme mensen geplaagd worden door honger naar een bete broods, daar worden rijke mensen gepijnigd door een onverzadigbare honger naar indrukken en afwisseling.' Ook bij de vlucht voor verveling mag worden stilgestaan binnen het debat over cultuurparticipatie.

Sociaal-artistieke projecten bieden kansen om het begrip 'culturele competentie' niet te eenduidig in te vullen, om de culturele honger bij specifieke groepen vanuit hun eigen leefwereld in te vullen en te ontwikke-

len. Ze reiken een instrument aan om voorbij product en publiek te gaan richting proces en participanten. Ze creëren mogelijkheden voor de culturele sector om bepaalde doelgroepen beter te leren kennen (en omgekeerd), want ook voor de sector zelf bestaan er drempels. Het besef groeide dat publieksverbreding en -verdieping samengaan met het durven in vraag stellen van de eigen manier van werken. Wie de eigen evidenties niet in vraag stelt en weigert open te staan voor verandering in organisatie en vernieuwing in referentiekader, begint beter niet aan het bevorderen en diversifiëren van de publieksparticipatie. Ook hier past de vergelijking met de hoofddoekenkwestie en het bredere debat over de interculturele maatschappij. Essentieel binnen de wereld van de kunst(en) is in elk geval het zich kunnen verplaatsen in de ander.

Niet elk gezelschap of centrum moet, zoals productiehuis Victoria, naast het autonoom-artistieke aanbod een tweede, sociaal-artistieke pijler uitbouwen. Maar het is wel een belangrijke evolutie. Een variant hierop is de actieve kunsteducatie binnen HetPaleis door middel van workshops, De Tuin, het opzetten van producties samen met kinderen, enzovoort. Ze vormen de actieve pendanten van het eerder passieve verwerven van cultureel kapitaal (leren herkennen van codes). Het ene is complementair aan het andere, een hiërarchie aanbrengen is zinloos. Zich ontplooien, van elkaar leren, experimenteren, 'naar buiten komen' met iets, communiceren, processen in gang zetten, confronteren, omgaan met diversiteit (cultuur, geslacht, rijk/arm, …), inzicht verwerven, openheid creëren, aanzetten tot participatie …: daar draait het om. Een andere variant of verwant in deze context is het opzetten van projecten rond actuele volkscultuur, met getuigenissen, een tentoonstelling, een publicatie, wandelingen, theater. Hier staat het documenteren van een levensstijl centraal, van culturen en subculturen, van wat bindt in een steeds heterogenere samenleving. Nieuwe verbanden worden gezocht, ervaringen gedeeld of uitgewisseld. Het onderzoek binnen een sociaal-artistiek proces maakt ook hier deel uit van de groepsvorming.

We moeten bekijken of we de minister van Cultuur niet beter herdopen tot minister van Kunst, Culturele Bemiddeling, Erfgoed, Entertainment (een beter woord is vandoen), Sociaal-artistieke Projecten en Stedenbouwkunde (incl. architectuur). Of we, met andere woorden, onderscheid kunnen maken tussen subsidies en structuren voor respectievelijk de kunstenmakers (individuen, gezelschappen), de culturele bemiddelaars (huizen, centra, musea, bibliotheken, in bepaalde mate omroepen en ook de kunstkritiek), de bewaarders (archieven, gebouwen, …), de commerciële sector (niet enkel zij die – vaak noodgedwongen – marktgericht werken via musicals, films, popmuziek, komedies, … maar ook bepaalde uitgevers en misschien zelfs designers en modeontwerpers), de sociaal-artistieken en de vormgevers van de publieke en private ruimte in steden en dorpen (alles wat geen natuurbeheer is). Opdat ieder zijn gading vindt, is het boodschap om telkens zowel binnen die velden als tussen de velden onderling te waken over wat Hans Blokland, auteur van *Publiek gezocht*, in *NRC Handelsblad* (1 juli 2003) 'het juiste evenwicht tussen de doelen participatie, kwaliteit en pluriformiteit' noemde.

Het lijkt niet verstandig om de discussie over het verhogen, verbreden en verdiepen van de publieksparticipatie te verengen tot individuele actoren en instellingen. Wel moeten we de velden als geheel beschouwen en daarbinnen waken over het aanbod, met aandacht voor het beoogde publiek(en) en respect voor de profilering.

Aan te raden valt wellicht ook om economische dossiers zoals dat van het leenrecht voortaan niet meer op het bureau van de minister van Kunst etc. te deponeren, om veelvuldig synergieën na te streven met andere departementen en verder te kijken dan de cultuursector bij het debat over de cultuurparticipatie en het bevorderen ervan. Bepalende factoren zijn onder andere het onderwijsniveau, de werkdruk (tijdsbesteding), het inkomen, de infrastructuur, de mobiliteit, enzovoort. Ministers en schepenen van Kunst etc. moeten hier een assertieve houding aannemen tegenover de collega's. Want Kunst etc. vormt geen eiland binnen onze samenleving. Wel integendeel.

MANU CLAEYS

FOTO'S: © Jan Kempenaers

Bibliotheek

VTi-bibliotheek ingrijpend veranderd

Zie grondplan op middenpagina

- Op dubbel zoveel boekenplanken als vroeger is de collectie opnieuw ingedeeld en gepresenteerd. Boeken en tijdschriften zijn bijeen gebracht in een handvol thematische blokken; een opmerkelijk verschil in gebruiksgemak.
- Grote stocks van (oudere) tijdschriften zijn in een magazijn ondergebracht, waar bibliotheekmedewerkers snel de gezochte artikels kunnen ophalen. In dat magazijn zijn ook de affiches en foto's opgeborgen.

Meer in online bibliotheekcatalogus

Check www.vti.be

- Van ruim 5000 boeken werd de beschrijving in de databank nagekeken en indien nodig gecorrigeerd of aangevuld. Meteen krijgen gebruikers betere online informatie over onze collecties.

Unieke tijdschriftencollectie gelinkt

Surf naar lib.ua.ac.be/ANTILOPE/

- De bibliotheekcatalogus werd verder gestandaardiseerd zodat uitwisseling met andere systemen vlotter kan verlopen. Ons tijdschriftenbestand is intussen opgenomen in Antilope, de centrale catalogus van periodieken in België. De helft van onze tijdschriftencollectie bleek nog niet in dat overzichtsbestand voor te komen. Het VTi heeft dan ook een unieke internationale collectie vaktijdschriften.

Stukken reserveren

- Als je op zeker wil spelen, kun je voor je bibliotheekbezoek boeken reserveren, zodat niemand ze ondertussen kan uitlenen. Vraag meer info aan het onthaal.

Nog in 2004

- We leggen de klemtoon op repertoire, zowel in aankopen als in het verbeteren van de presentatie op het rek. Zo krijgen onze ruim 5000 theaterteksten dit voorjaar een nieuw rugetiket. *Zie aanwinsten*
- We ontsluiten enkele specifieke schenkingen van archief- en documentatiecollecties, werken gestaag verder aan het integreren van boeken uit de schenking van Prof. dr. Carlos Tindemans en aan de foto- en video-collectie...

DRIES MOREELS

Aanwinsten Repertoire

Sinds begin dit seizoen voegden we ruim honderd nieuwe theaterteksten toe aan onze collectie (die telt ca. 4100 teksten). De meerderheid van de teksten wordt ons als tekstbestand of als fotokopie toegestuurd, waarna wij een exemplaar inbinden en op het rek zetten. Zo vind je in de bibliotheek teksten en tekstbewerkingen van Pieter De Buysser, Hazim Kamaledin, Herwig Deweerdt, Brick De Bois, Willy Thomas en vele anderen.

We kopen natuurlijk ook teksten aan. Soms antiquarisch, zodat we opmerkelijke lacunes kunnen dichten – en dan gaat het niet noodzakelijk over het ijzeren repertoire: we misten toevallig nog 'Het Goudland' van Hugo Claus. In onderstaande selectie zitten enkele interessante tekstbundels: een bundeling vertalingen naar het Engels, samengesteld door Atelier D ; een verzameling teksten bij 'Pantomimes' ; de nieuwe 'Klein Magazijn' en de educatieve bundeling van speelteksten voor jongeren, beide uitgegeven door Afijn.

- 4 playwrights in 2003: Housewife; Hotel Sonja; The King of the Paprika Crisps; Clay / Ester Gerritsen; Birgitta Hacham; Pascale Platel; e.a. - Amsterdam: International Theatre & Film Books, 2003. - ISBN: 90-6403-639-X. - REP/ATEL/PLAY/ENG.
- Aangesproken, de as en de boter / Pieter De Buysser. - s.n., 2002. - REP/BUYS/AANG.
- Allo ! Silvertop / Johan Petit. - s.n., s.d. - REP/PETI/ALLO.
- Balling: Retour Ground Zero - Irak / Hazim Kamaledin; Luk Nys. - s.n., s.d. - REP/KAMA/BALL.
- Blauwbaard / Brick De Bois. - Brussel: Bronks, 2002. - REP/BOIS/BLAU.
- Bloedbruiloft / Federico García Lorca; Bart Vonck. - s.n., 2002. - REP/LORC/BLOE.
- Calypso / Johan De Smet. - Gent: De Kopergietery, s.d. - REP/BAL/CALY.
- Caravaggio / Tom De Hoog; Rudi Meulemans. - s.n., 2002. - REP/MEUL/CARA.
- De Berg / Gudrun Pausewang; Willem Verheyden. - Mechelen: De Maan, s.d. - REP/PAUS/BERG.
- Et voilà / Peter De Graef. - s.n., 2003. - REP/GRAE/VOIL.
- Help, ik heb een draak gezien / Nady Gaens; Crista Geerts. - Hasselt: Clavis, 1991. - ISBN: 90-6822-147-7. - REP/GAEN/HELP.
- Het gezin van Paemel / Cyriel Buysse; Herwig Deweerdt. - s.n., 2002. - REP/BUYS/GEZI.
- Het goudland / Hugo Claus; Hendrik Conscience. - Amsterdam & Edegem: De Bezige Bij & Contact, 1966. - REP/CLAU/GOUD.
- Het jachtgezelschap / Thomas Bernhard; Gerardjan Rijnders. - Amsterdam: International Theatre & Film Books, 1991. - ISBN: 90-6403-2440. - REP/BERN/JACH.
- Husbands & Wives / Woody Allen; Johan Van Assche. - s.n., 2002. - REP/ALLE/HUSB.
- Ik heb het tegen jou: Theaterteksten voor jongeren / Guy Bernaert; Heide Boonen; Johan De Paepe; e.a. - Antwerpen: Afijn, 2003. - ISBN: 90-77106-12-X. - REP/DUT/IK.
- Jan, mijn vriend / Peter Pohl; Raven Ruëll. - Brussel: Bronks, 2002. - REP/POHL/JAN.
- Klein Magazijn 4: Teksten voor jeugdtheater / Rudi Bekaert; Ignace Cornelissen; Geertrui Daem; e.a. - Antwerpen: Afijn, 2003. - ISBN: 90-5933-045-5. - REP/DUT/KLEI/4.
- Maanga / Nele Bauwens; Daisy Ip; Nico Sturm. - Brussel: Bronks, 2002. - REP/IP/MAAN.
- Metamorphosen / Ovidius; Benjamin Verdonck. - s.n., 2002. - REP/OVID/META.
- Pantomimes / Isabelle Baugé; Jules Champfleury; Théophile Gautier; e.a. - Cahors: Cicéro, 1995. - ISBN: 2-908369-17-6. - REP/FRE/PANT.
- Sluis / Willy Thomas. - s.n., s.d. - REP/THOM/SLUI.
- Wormgat / Michael De Cock. - s.n., s.d. - REP/COCK/WORM.
- Zolderling / Jan Sobrie; Joris Van Den Brande. - Brussel & Kortrijk: Bronks & Antigone, 2003. - REP/SOBR/ZOLD.

BIBLIOTHEEK VTi

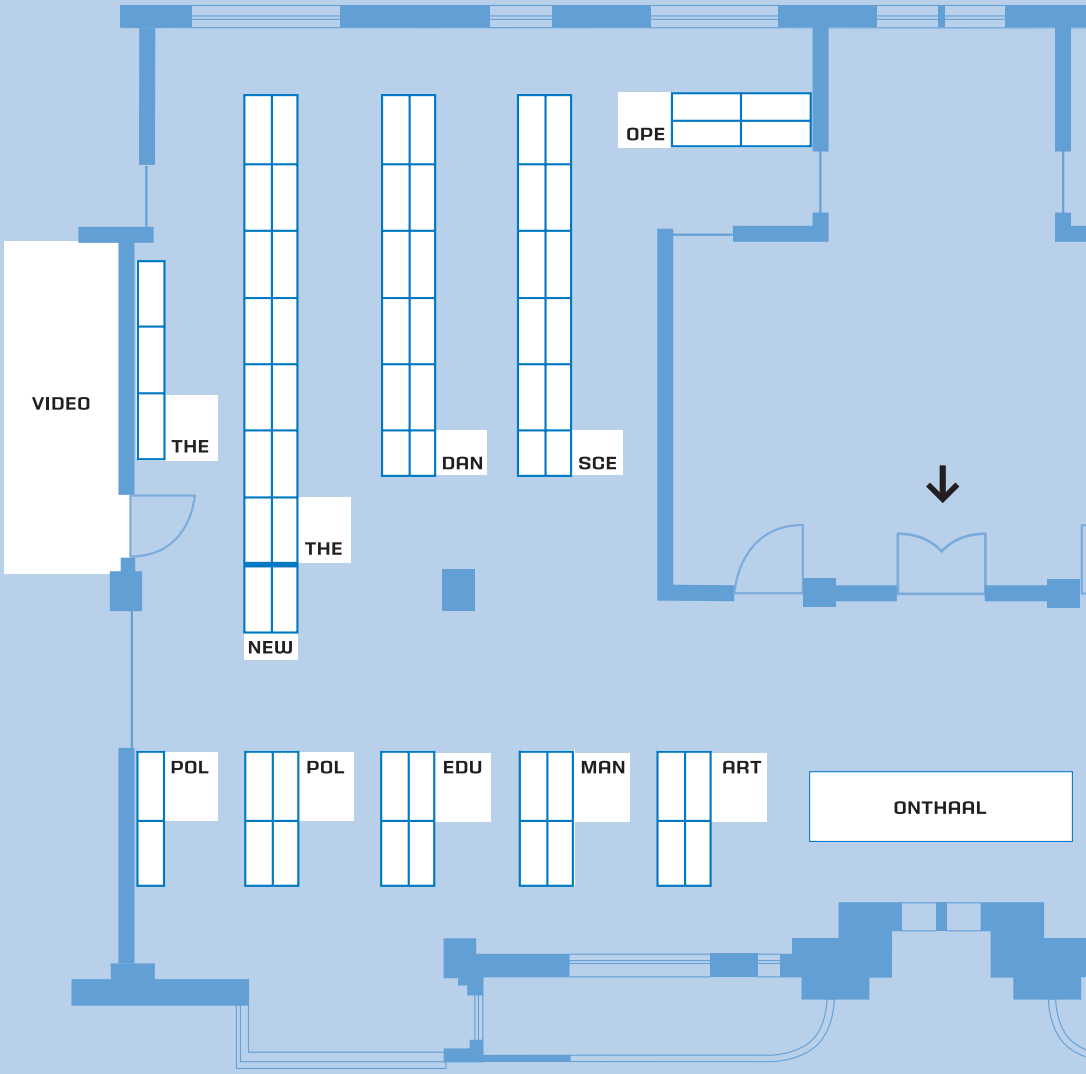

Adres en wegbeschrijving :
op www.vti.be.

Iedereen kan gratis boeken en documentatiestukken raadplegen, video's bekijken, de VTi-databank en catalogus raadplegen, internetten, ...

Wil je stukken ontlenen ?
Check het reglement op www.vti.be.

In de VTI-bibliotheek vind je :

DOCUMENTATIE	DOC	programmaboeken, flyers, persmappen, ... van de Vlaamse podiumkunsten vanaf 1985 + themamappen over cultuurbeleid, podiumkunsten internationaal, ...
PERSKNIPSELS	KNI	relevante artikels over de Vlaamse podiumkunsten vanaf 1987
REPERTOIRE	REP	uitgegeven en onuitgegeven theaterteksten

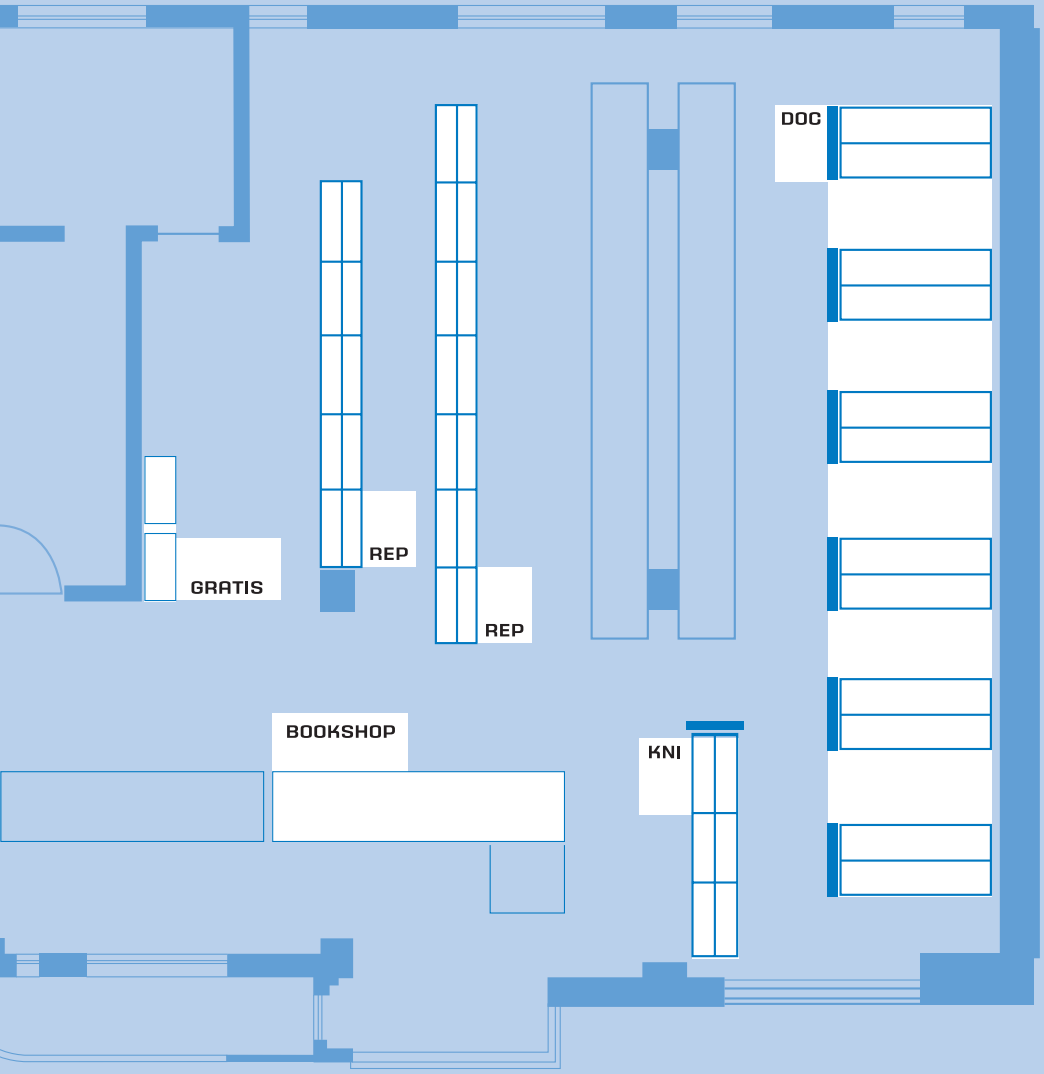

VIDEOTHEEK	**VIDEO** registraties van voorstellingen, documentaires over de verschillende aspecten van de podiumkunsten		
BOEKEN EN TIJDSCHRIFTEN	nationale en internationale referentiewerken en lopende abonnementen op vakbladen		
	ART kunst	**MAN** management	**POL** beleid
	DAN ballet & dans	**OPE** muziektheater & opera	**SCE** podiumkunsten
	EDU educatie & vorming		**THE** theater & drama

NB : het tijdschriftenarchief, de collectie foto's en de affiches zijn in een magazijn ondergebracht, te raadplegen op afspraak.

VERSLAG

SALON INTERNATIONALE WERKING 26 JANUARI 2004

In het ontwerp kunstendecreet is de internationale werking structureel ingeschreven in de regelgeving. Internationale werking wordt zo een – optionele – kerntaak van het artistieke beleid. Over die vernieuwing blijken er nog vele vragen te bestaan: vele gezelschappen weten niet eens hoe ze aan internationale uitwisselingen of coproducties moeten beginnen (cf. Hilde Teuchies' studie over internationale communicatie). Om rond die kwestie materiaal te verzamelen, organiseerde het VTi op 26 januari 2004 een salon waarbij ervaren internationale netwerkers rond de tafel zaten.

In het vorige nummer van *Courant* stelden we onze studie van eind 2003 voor over internationale spreiding. De conclusie was: netwerken zijn de geëigende weg om in het buitenland aan de bak te komen. Dat geldt zeker voor de meest verregaande vorm van internationale samenwerking, namelijk coproducties.
Over internationaal coproduceren in de podiumkunsten hielden het Fonds voor de Podiumkunsten, TIN (Theater Instituut Nederland) en VTi in 1998 al een colloquium, 'Spelen zonder grenzen'. Nu heeft IETM (Informal European Theatre Meeting) bij Guy Cools een studie over hetzelfde onderwerp besteld.
We vroegen Cools op het salon de aftrap te geven voor het rondetafelgesprek. Dat leek ons een goed vertrekpunt om te praten over de evidenties die vervuld moeten zijn, de sleutels die je in handen moet hebben om als gezelschap tot succesvolle internationale partnerships te komen.

Voorzet Guy Cools

Cools lichtte toe dat hij geen systematisch onderzoek had uitgevoerd en ook geen praktische handleiding had geschreven, maar wel een persoonlijke tekst vanuit de eigen praktijk bij Vooruit (hoofdzakelijk dansprogrammering), met de bedoeling zijn ervaring door te geven aan andere mensen. Een eerste dossier (uit sinds februari 2004) legt het accent op internationale coproductie en ook op reizen. Cools vraagt collega's uit binnen- en buitenland om dat dossier vanuit hun eigen ervaring te lezen – in april 2004 zou dat resulteren in een tweede dossier.
Het geheel biedt een 'ethische gedragscode' voor internationale werking.
Een overzicht van enkele basisprincipes:

Vanzelfsprekendheden, die van cruciaal belang zijn

1. Het artistieke primeert op het andere, zoals promotie en coproductie – zeker in een context waarin internationale werking ook politiek gestimuleerd wordt. Vaak zoeken mensen puur op papier partners, met het oog op een subsidieaanvraag.
2. Ontwikkel een zeer sterke thuisbasis, vóór je internationaal werkt.

Types van coproductie

1. De coproductie tussen één producent en een aantal buitenlandse coproducenten, vaak receptieve organisaties. Idealiter hebben enkel de producenten de eindverantwoordelijkheid over alle aspecten van de productie, waarbij coproducenten deelaspecten ondersteunen. Dat is een interessante want duidelijke manier van werken. De coproducenten leveren vaak een financiële investering (co- of prefinanciering), soms maar niet altijd met de garantie van reisvoorstellingen.
2. Soms lenigen de coproducenten een andere nood dan de strikt financiële: zij voeren een actieve residentiepolitiek. Ze stellen tijd en ruimte ter beschikking, naast een aantal organisatorische en technische diensten.
3. Soms wordt er in opdracht gewerkt ('commissioning').
4. Een echte artistieke coproductie: twee of meer gezelschappen gaan – vanuit de nood aan interdisciplinaire complementariteit – een artistiek project samen ontwikkelen. Een duidelijke verdeling van verantwoordelijkheden, waarbij één gezelschap de eindverantwoordelijkheid draagt, is heel belangrijk.

Goed partnerschap

1. Persoonlijke contacten zijn belangrijk. Coproductie is daardoor een soort van huwelijkscontract. De partners kennen elkaar goed, de verantwoordelijkheden zijn steeds duidelijk – ook als het tot een scheiding komt.
2. De relatie tussen de producerende en de receptieve organisatie lijkt op die tussen gast en gastheer. Receptieve organisaties verschillen qua schaal en structuur sterk van elkaar. Producenten kunnen op dat vlak ervaringen uitwisselen.

Cools heeft het ook over communicatie (niet de promotie, maar het gesprek tussen de partners). Daarbij brengt hij ethische en praktische aspecten ter sprake. Hij behandelt verder alle aspecten van de return die in het kader van een coproductiecontract relevant kunnen zijn. Tot slot bespreekt Cools een paar cases uit zijn eigen ervaring en geeft hij modeldocumenten mee, o.a. een coproductiecontract.

DEBAT

Hoe zet je een internationale werking op het spoor?

Internationaal werken is voor een gezelschap een strategische keuze. Hou er rekening mee dat dit een ernstige investering van personeel en middelen is, die vaak pas op langere termijn resultaten oplevert. De investering heeft zowel implicaties voor je continue werking als voor je projectwerking:

- Langetermijnvisie en organische groei zijn cruciaal. Gezelschappen met een sterke internationale werking stellen personeel vrij om zich enkel met voorbereiding en netwerking bezig te houden. Men onderschat vaak hoeveel inspanningen dat vraagt: prospectie, onderhouden van contacten en een database met contactpersonen... Concrete internationale projecten komen doorgaans verder uit kennis die door de jaren heen is opgebouwd. Daarom is het ook nodig om continu in het buitenland te werken, zo hou je de mensen wakker wanneer er geen concrete projecten zijn.

- Tournees in het buitenland zijn vaak verlieslatend. In die zin moet je de strategische keuze om internationaal te werken ook steeds opnieuw maken. Je moet werken met producties die daarvoor geschikt zijn. Hou dus rekening met de aard van de productie. Niet alles moet op de buitenlandse markt. Vele gezelschappen hebben trouwens niet de middelen om de internationale potentie van elke productie te ontwikkelen.

Wie stuur je op de baan?

- Gezelschappen zetten vaak in op het potentieel van verschillende medewerkers. De meest organische manier van werken is wanneer de internationale samenwerking nauw samenhangt met je artistieke project. Meestal worden de eerste contacten door de artiesten gelegd. Die contacten of kansen kunnen dan door anderen uitgebouwd worden. Op dat punt moet een gezelschap een strategische keuze maken: willen wij deze werking verder uitbouwen, en daar ook de nodige investeringen voor doen?

- Om de internationale werking te consolideren sturen gezelschappen niet alleen de spelers op reis, maar ook mensen uit de omkadering, die verdere contacten kunnen leggen, interessante plekken prospecteren, aan geïnteresseerden uitleggen waar het werk voor staat... Aan welk profiel moet zo iemand voldoen? Hij/zij moet een 'enthousiasteling' zijn, die mensen kan overtuigen. Ervaring is een pluspunt: je kunt een 'gatekeeper' inzetten, iemand die mensen kent en je werk kan introduceren. Maar ervaring is niet strikt noodzakelijk – wie nu ervaring heeft, is ooit door 'de fase van de vernedering' gegaan. Hij/zij is vooral een 'plantrekker', die niet bang is om wildvreemde mensen aan te spreken.

Ondersteuning door derden

- Sommige gezelschappen werken met *boekingskantoren* voor hun internationale tournees. Het is van belang dat gezelschappen zich eerst zelf internationaal inbedden (bijv. door gesprekken met buitenlandse coproducenten) voor ze met boekingskantoren werken. Later kunnen de contacten en netwerken van boekingskantoren van pas komen om een nieuwe productie in het buitenland te introduceren.

- *Festivals* kunnen belangrijk zijn als presentatieplatform. Het zijn vaak ontmoetingsplekken met een specifieke sfeer, waar veel kunstenaars en programmatoren samenkomen. De meeste Franse programmatoren

prospecteren niet in het buitenland, maar frequenteren 'hun' festivals. Er zijn heel wat gespecialiseerde festivals: het is dus erg verschillend welk festival voor een productie de juiste plek is.

- Het VTi nodigt geregeld *delegaties* uit met buitenlandse programmatoren. Dergelijke initiatieven zijn nuttig als ze geen losstaand evenement blijken te zijn, maar als de gelegde contacten later door de gezelschappen verder worden opgevolgd. Ieder gezelschap moet voor zichzelf uitmaken welke contacten zinvol zijn in functie van het eigen aanbod.

- In een aantal buitenlanden heeft de Vlaamse overheid officiële vertegenwoordigers. Anders dan de Nederlandse culturele attachés hebben de *Vlaamse vertegenwoordigers in het buitenland* een erg brede opdracht, met beperkte werkingsmiddelen voor culturele activiteiten. In de praktijk blijkt het culturele engagement van de Vlaamse vertegenwoordigers erg persoonsgebonden te zijn. Sommigen onder hen nemen bepaalde initiatieven wanneer er een Vlaams gezelschap in hun land optreedt (zoals het organiseren van een receptie). Ze kunnen wel een belangrijke partner zijn bij administratieve problemen.

Beleid

- Doordat internationaal werken deel gaat uitmaken van de globale werking van structureel gesubsidieerde gezelschappen, komt er een grotere zichtbaarheid en dus een grotere erkenning van de investering. Er wordt wel gevreesd dat het budget dat nu voor internationale werking voorhanden is, niet verhoogd zal worden. (Van kunstencentra verwacht de overheid nu al dat ze internationaal werken. In concreto krijgen ze geen extra internationale subsidie.)

- Structureel gesubsidieerde gezelschappen kunnen de investeringen om internationale relaties uit te bouwen inschrijven op de productiemiddelen. Dit is echter niet mogelijk voor projectsubsidies. Via de projectenpot kan je nooit de historiek opbouwen om later in een structureel dossier argumenten aan te dragen voor een internationale werking.

- De gehanteerde logica bij de administratie spoort vaak niet met de artistieke logica. Het is wenselijk dat het VTi en de VDP hierover met de administratie overleggen.

- De laatste jaren is het beleid t.a.v. internationale werking vaak veranderd, wat de helderheid niet ten goede komt.

- Dat alles neemt niet weg dat ons buitenlandbeleid niet zo kwaad is in vergelijking met andere landen waar het beleid meer gevoerd wordt vanuit economische en politieke logica's.

Meer weten over internationaal werken

- De studie van Guy Cools verschijnt een dezer op www.on-the-move.org.

- Gezelschappen die een buitenlands beleid willen ontwikkelen zitten ongetwijfeld nog met vele concrete vragen, zowel op het zakelijke als op het artistieke vlak. Voor hen organiseert het VTi een vragendag, waarop ervaren buitenlandse netwerkers suggesties zullen geven aan hen die het willen worden: dinsdag 20 april 2004 om 14u in het VTi.

- Omdat internationale werking structureel wordt ingeschreven in het nieuwe kunstendecreet, komt dat onderwerp ook aan bod op het colloquium dat het VTi in het Vlaams Parlement organiseert op donderdag 13 mei 2004. Daar zullen ook de resultaten van Platform Podiumkunsten, een reeks van vier sectoriële hoorzittingen (zie elders in deze Courant) worden meegenomen.

ELS BAETEN, JORIS JANSSENS EN VEERLE KEUPPENS

BART MOEYAERT EN INNE GORIS OVER DRIE ZUSTERS

FOTO: © KOEN BROOS

Veerle Keuppens van VTi praat met Bart Moeyaert en Inne Goris over *Drie Zusters*

Zondag 25 april 2004 om 13u in de grote foyer van de Muntschouwburg in Brussel. Wegbeschrijving op www.demunt.be/nl/vervoer.html

Meer over Het groot beschrijf lees je op www.hetgrootbeschrijf.be.

Meer over *PIGMENT*? Check www.vti.be.

Op zondag 25 april 2004 vindt in Brussel 'de hoogdag' van de vijfde editie van het literaire festival Het groot beschrijf plaats. In het centrale festivalthema 'Alles heeft een begin' vond het VTi aanleiding om Inne Goris en Bart Moeyaert met elkaar te laten praten over hun samenwerking aan *Drie zusters* (een productie van Zeven, première 8 november 2003).

Inne Goris is een van de nieuwe namen in *PIGMENT.* Tendensen in het Vlaamse podiumlandschap (Ludion / VTi 2003), het boek over de generatie Vlaamse podiumkunstenaars die in de jaren negentig de (binnen- en buitenlandse) scènes veroverde.

Roel Verniers over Inne Goris, een fragment:
Door te knippen installeert Goris een lus die inhoud en toeschouwer aan elkaar verbindt. Sleutelwoord is de eenzaamheid waarin Goris haar vrouwelijke personages beitelt.

Inne Goris nodigde Bart Moeyaert uit om samen een versie van Anton Tsjechovs *Drie zusters* te maken. Voor het eerst stapte Moeyaert mee in een theaterproces en was de tekst het resultaat van dat proces. Hij moest in het bad duiken van de associatieve werkwijze van Goris. Hoe schoof Moeyaert zijn poëtisch taalgebruik en suggestieve stijl in de tekst? En wat is het onderwerp waarop die twee elkaar hebben gevonden? Is het de vrouw?

Irina: Het is mijn naamdag.
Olga: Je bent geen dag ouder geworden, Irina.
Irina: Verleden jaar zaten mijn knieën hier en mijn voeten waren kleiner, alleen aan mijn neus is weinig veranderd – die heeft altijd aan de voorkant gezeten. Vooruit is die kant op. Ik kijk niet om.
Masja: Voor papa waren dingen van vroeger ook niks waard.
Feiten, feiten, dingen van nu. 'Vooruit!'
Een fragment uit *Drie Zusters*

VEERLE KEUPPENS

DE SPREIDING VAN PODIUMVOORSTELLINGEN

Over de moeizame spreiding van podiumproducties doen de laatste tijd vele verhalen de ronde. Dansgroepen krijgen almaar kleinere tournees, sommige theatergezelschappen halen moeizaam hun verplicht aantal voorstellingen en ook het muziektheater krijgt zijn producties moeilijk gespreid. Wordt er te veel podiumkunst gemaakt of te weinig afgenomen? De moeilijke verhouding tussen vraag en aanbod werd al enkele keren door de beoordelingscommissies aangekaart, haalt geregeld de kranten en de vakpers en is doorgedrongen tot op het beleidsniveau. Paul van Grembergen, Vlaams minister van Cultuur, verwees ernaar in enkele toespraken en in zijn beleidsbrief Cultuur 2004.

Het spreidingsdebat wordt niet altijd op een genuanceerde manier gevoerd. Je hoort enerzijds dat programmatoren te veel op lange termijn werken, dat ze minder en minder prospecteren, dat ze te veel op veilig spelen en allemaal hetzelfde programmeren. Anderzijds wordt ook de creatiesector met de vinger gewezen: er zouden te veel gezelschappen zijn, die te veel produceren en daarbij in hetzelfde kleine vijvertje vissen. Op die manier zouden ze zelf verantwoordelijk zijn voor het gat in de markt, dat door de commerciële sector wordt opgevuld.

Via enkele pistes wil het VTi dit debat in een juister perspectief plaatsen. Om te beginnen willen we het debat onderbouwen met cijfers. In de loop van februari vat een studente van de opleiding Cultuurmanagement (UA) een statistisch onderzoek aan over de spreidingsproblematiek bij dansgezelschappen.

Verder willen we over die kwestie een traject uittekenen. Dat we daarbij samenwerken met het steunpunt voor lokaal cultuurbeleid, is van groot belang. Op dit moment wordt het debat vaak al te gepolariseerd gevoerd, omdat makers en programmatoren te weinig vertrouwd zijn met elkaars kernopdrachten en werkwijzen. We willen een sereen gesprek opstarten, waarbij de verwachtingen en frustraties van gezelschappen en spreiders aan elkaar kunnen worden getoetst. Voor de cultuur- en gemeenschapscentra is dit gesprek onderdeel van een langer traject, waarin ze zich (her)bezinnen over hun positionering en kernopdrachten.

Op 26 april 2004 organiseren VTi en Cultuur Lokaal een eerste (besloten) salon. Daarvan zullen we in *Courant* en op de website verslag uitbrengen. Op basis van de resultaten zullen we verdere acties ondernemen.
Hou www.vti.be in het oog voor meer informatie, of stuur een mail naar veerle@vti.be.

HELPDESK KUNSTEN EN KUNSTENLOKET

Op 27 januari 2004 bereikten de sociale partners en de kunstensteunpunten (IAK, IBK, MCV, VAi en VTi) overeenstemming over de oprichting van een vzw Kunstenloket, met behoud van de voorgestelde doelstellingen (zie verder). De vzw wordt opgericht door 7 vertegenwoordigers van de werkgevers, 7 vertegenwoordigers van de werknemers en 7 leden aan te duiden door de Vlaamse Gemeenschap, waarbij de deskundigheidsinbreng van de steunpunten wordt verzekerd. De Vlaamse Regering duidt ook een onafhankelijke / onpartijdige voorzitter aan.

De oprichters van de vzw Kunstenloket zullen alles in het werk stellen om de vzw operationeel te maken tegen 1 april 2004. Ondertussen verzekeren de steunpunten de continuïteit van de werking.

Blijf www.helpdeskkunsten.be in de gaten houden

- De online-FAQ volgt de actualiteit. Er is nieuwe informatie over het sociaal statuut van de kunstenaar en de vzw-wet met de recentste veranderingen in de wetgeving.
- In de VTi-bibliotheek wordt iedereen persoonlijk wegwijs gemaakt in de management-collectie.
- Op 8 maart 2004 wordt er een infosessie over inkomstenbelasting georganiseerd in Gent. Praktische info lees je online.
- Er is opnieuw wekelijks een dag juridische eerstelijnshulp. De beschikbare tijd is beperkt; maak tijdig een afspraak.

Het Kunstenloket

Het Kunstenloket is een gemeenschappelijk initiatief van de Vlaamse minister van Cultuur Paul Van Grembergen en de Vlaamse minister van Werkgelegenheid Renaat Landuyt. De doelstellingen en activiteiten van de vzw Kunstenloket worden als volgt omschreven:

- De implementatie van het nieuw sociaal statuut van de kunstenaar begeleiden en opvolgen
- Informatie verstrekken en eerstelijnshulp bieden inzake juridische en zakelijke aspecten van de artistieke activiteit, met name de verdere ontwikkeling van de Helpdesk Kunsten
- Gegevens verzamelen, analyses en beleidsvoorbereidende adviezen formuleren inzake het tewerkstellings-, opleidings- en vormingsbeleid in de artistieke sector
- Vormings- en opleidingsprojecten organiseren en stimuleren om een betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt te creëren, duurzaam zelfstandig ondernemerschap te bevorderen en de cultuur van levenslang leren en competentiemanagement te stimuleren
- De verruiming van het sociaal overleg in de artistieke sector coördineren

NIKOL WELLENS

PLATFORM PODIUMKUNSTEN

Op 1 september 2004 moeten de meerjarenplannen voor de volgende structurele subsidieronde ingediend zijn. Voor het eerst zal bij het opstellen daarvan rekening moeten worden gehouden met het nieuwe kunstendecreet. Educatie en internationale werking worden een integrerend deel van het dossier.

Als aanloop wil het VTi de organisaties uit het veld en de adviescommissies bij elkaar brengen. Per genre organiseren we een informele ontmoeting, waarop de voorzitter van de betreffende commissie telkens een voorzet geeft waaruit een open debat kan ontstaan.
De neerslag van Platform Podiumkunsten, onze 'ronde van Vlaanderen', wordt bij elkaar gebracht en zal uitmonden in een colloquium tijdens het KunstenFESTIVALdesArts.

In de ontmoetingen van Platform Podiumkunsten komen telkens drie aspecten aan bod:
- een evaluatie van de sector
- een prospectieve blik naar de toekomst
- de verwachtingen van de sector naar het VTi toe

Welkom op 4 opeenvolgende maandagen in maart, telkens van 16u tot 19u.

Praktisch

wie	wanneer	waar
muziektheater	1 maart 2004 16u	Antwerpen - Stadsbibliotheek Nottebohmzaal, Hendrik Conscienceplein 4, 2000 Antwerpen wegbeschrijving: stadsbibliotheek.antwerpen.be
theater	8 maart 2004 16u	Gent - De Kopergietery Blekerijstraat 50, 9000 Gent wegbeschrijving: www.dekopergietery.be
dans	15 maart 2004 16u	Brussel - KC Nadine Herderstraat 3, 1050 Brussel (Elsene) wegbeschrijving: www.nadine.be
kunstencentra en festivals	22 maart 2004 16u	Genk - KC Tor André Dumontlaan 2, 3600 Genk wegbeschrijving: www.kunstencentrumtor.be/pdf/casinomodern.pdf

Het colloquium is gepland voor donderdag 13 mei 2004 in Brussel.
Meer informatie volgt op www.vti.be en in *Courant* 68.

VEERLE KEUPPENS

CRISIS IN DE KUNSTKRITIEK

Masterclass
15-22 MEI 2004

De alarmbel luidt al een tijdje: er is steeds minder plaats voor kunstkritiek in de dagbladen en de kwaliteit van de kunstcritici ligt onder vuur. Op 10 januari 2004 nog verscheen in *De Tijd* een artikel van Rudi Laermans met de veelzeggende titel 'Crisis in de kunstkritiek'. Daarin heeft Laermans het niet enkel over het dalende aantal recensies in kwaliteitskranten en de soms bedenkelijke kwaliteit van besprekingen. Hij wijst er ook op dat de kunstkritiek in toto aan herbronning toe is. (Download volledig artikel op www.vti.be.)

Het VTi raapt de handschoen op. Kunstkritiek is belangrijk en moet blijvend gevoed worden. Partner in de strijd is de Nederlandse kunstcritica Anna Tilroe (o.m. *NRC Handelsblad*) die stelt dat 'zonder kritiek de basis voor elke discussie over kwaliteit en de plaats van kunst en geschiedenis in de maatschappij verdwijnt'.

De voorbije twee zomers gaf Tilroe in opdracht van het VTi een workshop theaterkritiek voor jonge mensen met ambities als podiumrecensent. In 2004 willen we verder gaan. We koesteren de kwaliteit van Tilroe om over de grenzen van de kunstdisciplines heen te stappen en een scherpe analyse te maken van de plaats van kunst en kritiek in de maatschappij. Zij zal een masterclass geven aan (jonge) recensenten die bij voorkeur over verschillende kunstdisciplines schrijven. Enkele jaren ervaring hebben is een absolute voorwaarde. De masterclass is een vervolmaking en wil zich eerder toespitsen op analyse, reflectie en discussie over kunst, de kunstkritiek en het vak van de recensent dan op schrijfstijl.

De gastheer is het KunstenFESTIVALdesArts, met een internationaal programma van theater, dans, performances en exposities. Docente en deelnemers doorkruisen samen het festival en werken schrijfopdrachten uit. De resultaten hiervan worden door het VTi gebundeld. In samenspraak met het Maison du Spectacle la Bellone wordt een Franstalige pendant opgezet. De parallelle programma's die elkaar verschillende malen zullen kruisen maken unieke ontmoetingen mogelijk – in de Brusselse context zeker een verrijking.

WAT Masterclass kunstkritiek
WIE Een initiatief van het Vlaams Theater Instituut i.s.m. KunstenFESTIVALdesArts
WAAR EN WANNEER In Brussel, van 15 tot 22 mei 2004
INFO Wil je deelnemen? Neem contact op met Ilse Thienpont, tel 02 201 09 06, e-mail ilse@vti.be. Lees meer over de masterclass op www.vti.be. Je kunt er ook terugblikken op de voorbije workshops theaterkritiek of artikels over kunstkritiek downloaden.

ILSE THIENPONT

BERICHTEN

VTi-ploeg slanker

Eind 2003 verliet Lydia Asbestaris, coördinator communicatie, educatie en publiekswerking, het VTi. We willen haar nog eens bedanken voor haar inzet en enthousiasme en wensen haar – na een weldadige pauze – succes in haar verdere loopbaan in het onderwijs.

Ook eind 2003 rondden Erwin Gharib en Yves Willems hun opdracht in de collectiesploeg af. Zij waren tijdelijk in het VTi aan het werk om te helpen bij de herschikking van de collecties in databank en rekken. Ook aan hen: bedankt voor het keurige werk, de inbreng in de ploeg. En succes verder!

Subsidiëring van internationale projecten

De aanvraag voor subsidiëring van internationale projecten waarvan de realisatie aanvangt in de tweede jaarhelft van 2004 (van 1 september tot 31 december) dient, samen met een gemotiveerd dossier, uiterlijk op 31 maart 2004, te worden ingediend op volgend adres:

Jos Van Rillaer, Directeur-Generaal, Administratie Cultuur, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Parochiaansstraat 15, 1000 Brussel.
Het reglement en het aanvraagformulier vind je op volgend webadres: www.wvc.vlaanderen.be/regelgevingcultuur/reglementen/internationaal.
Voor meer informatie kun je terecht bij Cecile Minnaert van de administratie Cultuur: tel. 02/553 68 68 of e-mail: cecile.minnaert@wvc.vlaanderen.be.

NOMINATIES 1000WATT 2003

FOTO'S: van boven naar onder: *Drie Zusters*, Zeven/Inne Goris (B) © KOEN BROOS / *De Hongerende Weg*, Huis aan de Amstel & Firma Rieks Swarte / Toneelschuur Producties (NL) © SANNE PEPER / *Dromen hebben Veters*, ƒABULEUS (B) © KURT VAN DER ELST / *Negentienhonderd*, Ultima Thule (B) © JO CLAUWAERT / Hanneke Paauwe © ALEX BAUMANS

1000WATT

De 1000Watt is een Vlaams-Nederlandse prijs die wordt toegekend aan de bijzonderste podiumkunstenproductie voor kinderen of jongeren van het afgelopen kalenderjaar in Vlaanderen en Nederland.
De 1000Watt is de samensmelting van de Vlaamse Signaalprijs en de Nederlandse Hans Snoekprijs, dit jaar aan de vierde editie toe. Aan de prijs is een bedrag van €25.000 verbonden, gefinancierd door de Nederlandse en Vlaamse overheid.
Het Vlaams Theater Instituut (VTi) geeft vanaf 2004 het beheer van 1000Watt uit handen. De nieuwe Vlaamse beheerder wordt vzw Festivalitis, organisator van Tweetakt en Driemast. De Nederlandse beheerder van de prijs blijft de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouw Directies (VSCD).

Nominaties
Uit de 171 producties voor kinderen en jongeren die de 1000Wattjury het afgelopen jaar in Vlaanderen en Nederland in première zag gaan, nomineerde zij vijf voorstellingen voor de 1000Wattprijs.
De jury koos expliciet voor "voorstellingen die vooral indruk maakten door de ruimte die ze creëren in het onderzoek naar wat podiumkunst voor kinderen en jongeren kan en moet zijn en het debat dat zij daarover aanzwengelen". De jury is van mening dat "alle genomineerde producties nieuwe impulsen aan de jeugdtheatersector geven, een eigenzinnige benadering van inhoud en publiek laten zien en daarmee een inspiratiebron voor zowel makers als toeschouwers zijn".

- *De Hongerende Weg*, Huis aan de Amstel & Firma Rieks Swarte / Toneelschuur Producties (NL)
- *Drie Zusters*, Zeven/Inne Goris (B)
- *Dromen hebben Veters*, ƒABULEUS (B)
- *Het Blauwe Uur*, Theater Artemis (NL)
- *Negentienhonderd*, Ultima Thule (B)

1000WATT LICHTPUNT

Naast de 1000Watt schenkt de jury het predikaat 1000Watt Lichtpunt, aan een beginnende organisatie of een beginnend maker die een nieuwe invalshoek kiest binnen de podiumkunsten voor kinderen en jongeren. Het Lichtpunt is een eervolle vermelding en een stimulans voor een organisatie of maker die beeldbepalend kan zijn voor de podiumkunsten in de toekomst.

Lichtpunt bekend
Geen lijstje nominaties voor het Lichtpunt van 2003 maar één sterke jonge podiumkunstenaar die een flink applaus verdient: Hanneke Paauwe (B)
"Op een frisse, inventieve manier weet deze beeldende theatermaker bestaande ruimtes en histories te transformeren in nieuwe dimensies, waar je als toeschouwer je eigen weg in zoekt; al dan niet begeleid door een soms grappige, soms diepzinnige maar altijd spitsvondige eigen geschreven tekst." (Quote jury)

HERNEMING GENOMINEERDE PRODUCTIES & PRIJSUITREIKING

Op de volgende editie van Tweetakt, kunstenfestival voor kinderen en jongeren, 21-25 april 2004 in Utrecht, zijn alle genomineerde producties indien mogelijk nog eens te zien. Tijdens een feestelijke prijsuitreiking op zaterdag 24 april 2004 wordt het Lichtpunt in de bloemetjes gezet en maakt de 1000Watt jury bekend wie de 1000Watt prijs wint.

Lees meer op www.vti.be in Berichten - Nominaties/prijzen.

CAROLINE VAN PETEGHEM

VTi
VLAAMS THEATER INSTITUUT

CONTACT
Vlaams Theater Instituut
Sainctelettesquare 19
B-1000 Brussel
T (+32) 02/201 09 06
F (+32) 02/203 02 05
E info@vti.be
www.vti.be
www.podiumarchief.be
www.helpdeskkunsten.be

Plan en wegbeschrijving op www.vti.be onder contact.

KERNOPDRACHT
Het Vlaams Theater Instituut (VTi) is het steunpunt voor de podiumkunsten. Als kritisch forum vuren wij het publieke debat aan en zijn we draaischijf voor informatie over verleden, heden en toekomst van de Vlaamse podiumkunsten in een internatio-naal perspectief. Wij staan garant voor een kwalitatieve dienstverlening aan de professionele sector, de overheden, de opleidingen, de media, de onder-zoekscentra, het publiek etc.

MEDEWERKERS VTi
Els Baeten, Diane Bal, Yasmina Boudia, Wessel Carlier, Christel De Brandt, Bernadette De Bruyn, Martine De Jonge, Patricia De Laet, Mieke De Schepper, Joris Janssens, Veerle Keuppens, An Kinne, Dries Moreels, Niki Priem, Tine Rams, Ilse Thienpont, Michel Uytterhoeven, Caroline Van Peteghem, Nikol Wellens

COLOFON
Eindredactie:
Caroline Van Peteghem

Aan dit nummer werkten mee:
Els Baeten, Manu Claeys, Joris Janssens, Jan Kempenaers, Veerle Keuppens, Dries Moreels, Ilse Thienpont, Michel Uytterhoeven, Caroline Van Peteghem, Nikol Wellens

Vormgeving:
Mathilde Geens, het CreatieKabinet
pp 12-13: Designlab

Druk:
Sintjoris

ISSN 0776-1198

BIBLIOTHEEK
Openingsuren:
maandag tot vrijdag, van 14u tot 18u.

Gebruikerskaart:
wie de documentatiedienst, bibliotheek en videotheek van het VTi regelmatig en op een voor-delige manier wil raadplegen koopt best een gebruikerskaart, die kost €5,00. De kaart blijft 12 maanden geldig. Houders van een gebruikerskaart krijgen een abonnement op *Courant* en 10% kor-ting op de VTi-bookshopartikelen.

Ontlenen:
Wie boeken wil ontlenen betaalt een bibliotheek-waarborg van €25,00.

Wij gebruiken uw persoonsgegevens alleen om u op de hoogte te houden van onze activiteiten. Inzage en eventuele aanpassingen zijn mogelijk, zoals voorzien in de wet van 08/12/1992 ter bescherming van de persoonlijke levenssfeer.

BOOKSHOP
Onze bookshop vind je in de VTi-bibliotheek of online, op **http://www.vti.be**.
VTi-leden krijgen 20%, geregistreerde biblio-theekgebruikers en CJP-leden krijgen 10% korting bij aankoop van boeken, theaterteksten, tijd-schriften, video's of cd's uit de VTi-bookshop.

SPONSOR
Océ Belgium

Met steun van het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en het Cultureel Verdrag Vlaanderen-Nederland.

tijdschrift over theater, dans
etcetera
alle info en meer: http://etcetera.vgc.be

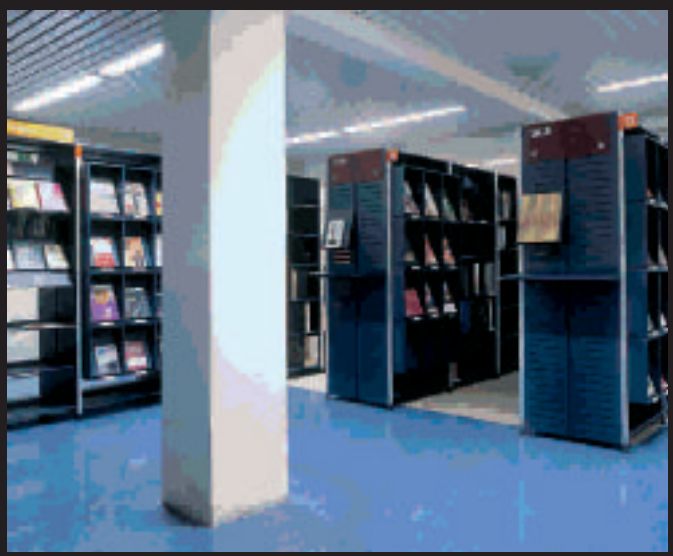

FOTO'S: © JAN KEMPENAERS, BIBLIOTHEEK VTI